

Warszawa, 8.06.2022

Maria M. Kwiatkowska

nr albumu: 3945

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej

Instytut Psychologii

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt.

Zahamowanie społeczne: Struktura i konsekwencje

Promotor: dr hab. Włodzimierz Strus

Zahamowanie społeczne często jest w literaturze utożsamiane z nieśmiałością (por. Poole, Tang, Schmidt, 2018). Obydwa konstrukty dzielą jedną definicję temperamentalnie uwarunkowanej cechy osobowości przejawiającej się zahamowaniem i odczuwaniem dyskomfortu w sytuacjach społecznych, zwłaszcza tych o mało znanym kontekście (Asendorpf, 1990; Cheek, Buss, 1981; Poole i in., 2018). Z drugiej strony w literaturze czasami wskazuje się na dwa typy nieśmiałości, zróżnicowane zarówno pod kątem teoretycznym, jak i empirycznym (Buss, 1986; Gough, Thorne, 1986; Schmidt, Poole, 2019; Xu, Farver, Yu, Zhang, 2009). Pierwszy z nich odzwierciedla powszechne rozumienie tej cechy oparte na wrodzonym lęku przed nieznanym. Drugi typ nieśmiałości opiera się na odmiennej motywacji, związanej z internalizacją norm społeczno-kulturowych oraz indywidualną zdolnością jednostki do samoregulacji. Na tej podstawie zakłada się, że zahamowanie społeczne przejawiają więc nie tylko osoby nieśmiałe, ale także osoby, które „działają w sposób powściągliwy, skromny i bezpretensjonalny w obecności innych, bez oznak strachu czy niepokoju” (Asendorpf, 2010, s. 161).

Celem niniejszej pracy doktorskiej jest analiza struktury (zarówno wewnętrznej, jak i ułożenia w szerszym strukturalnym modelu osobowości) oraz konsekwencji zahamowania społecznego ujmowanego w kategoriach złożonego i wewnętrznie zróżnicowanego konstruktu

osobowościowego. Prace badawcze – zarówno na poziomie teoretycznym, jak i empirycznym – poprowadzono w oparciu o model pięciu cech osobowości, zwany Wielką Piątką (Costa, McCrae, 1992; Goldberg, 1999), ale również w szerszej perspektywie Kołowego Modelu Metacech Osobowości (KMMO; Strus, Ciecuch, Rowiński, 2014; Strus, Ciecuch, 2017). W efekcie przeprowadzonych badań zrekonceptualizowano i zdefiniowano zahamowanie społeczne jako konstrukt o dwoistej strukturze, posiadający dwa pokrewne, lecz odrębne oblicza: (1) bardziej neurotyczne i dysfunkcyjne, za które przyjęto nieśmiałość oraz (2) bardziej ugodowe i adaptacyjne, które koresponduje z drugim typem nieśmiałości, a które ostatecznie utożsamiono w niniejszej pracy ze skromnością. Praca składa się z trzech kroków zrealizowanych w cyklu trzech artykułów, których przedmiotem była: (1) analiza relacji nieśmiałości z cechami osobowości Wielkiej Piątki oraz jej konsekwencji w zakresie funkcjonowania społecznego; (2) analiza relacji nieśmiałości i skromności oraz ich podobieństw i różnic między nimi w kontekście cech osobowości Wielkiej Piątki; (3) prezentacja modelu teoretycznego syntetyzującego dotychczasowe badania nad zahamowaniem społecznym, nieśmiałością i skromnością oraz osadzenie go i uzasadnienie w szerszym kontekście psychologii osobowości. Na prace składają się dwa badania opublikowane w dwóch osobnych artykułach oraz całościowa teoretyczna propozycja konceptualizacji zahamowania społecznego jako zjawiska o dualnej naturze w *Studia Psychologica: Theoria et Praxis*.

Badanie 1, opublikowane w *Journal of Research in Personality*, koncentruje się na: (1) opisie nieśmiałości w ramach Wielkiej Piątki oraz (2) zidentyfikowaniu i ocenie jej potencjalnych konsekwencji w formowaniu się relacji rówieśniczych. Na podstawie analizy regresji liniowej poszerzonej o metodę regularyzacji (Costantini i in., 2015; Zou, 2006) wykazano, iż nieśmiałość najsilniej wiąże się z ekstrawersją (negatywnie) i neurotycznością (pozytywnie). Ponadto nieśmiałość i ekstrawersja uzyskały najwyższy współczynnik

centralności w modelu, co wskazuje na znaczącą rangę tego związku. Z kolei na podstawie analizy sieci społecznych metodą wykładniczych modeli wykresów losowych (Lusher, Koskinen, Robins, 2013; Snijders, Pattison, Robins, Handcock, 2006) wykazano, iż w sieci społecznej osoby nieśmiałe nie są ani szczególnie lubiane, ani nie lubiane przez rówieśników, jednak przejawiają istotnie mniej relacji wychodzących. Nieśmiałość może być zatem uznana za cechę osobowości o potencjalnie nieadaptacyjnym charakterze oraz utrudniającą funkcjonowanie w grupie społecznej i nawiązywanie relacji z innymi (Asendorpf, 1990; Cheek, Krasnoperova, 1999; Rubin, Coplan, Bowker, 2009).

Badanie 2, opublikowane w *Personality and Individual Differences*, koncentruje się na: (1) analizie wzajemnej relacji nieśmiałości i skromności, oraz (2) opisie i zróżnicowaniu obydwu tych konstruktów w ramach modelu Wielkiej Piątki. Na podstawie oceny wykresów rozrzutu oraz analizy korelacji wykazano pozytywny związek między nieśmiałością a skromnością. W wyniku analizy regresji liniowej wykazano, iż zarówno nieśmiałość, jak i skromność są negatywnie związane z ekstrawersją i jest to najsilniejszy związek spośród wszystkich cech Wielkiej Piątki. Jednocześnie nieśmiałość i skromność są zróżnicowane poprzez odmienne związki z neurotycznością i ugodowością. Nieśmiałość wiąże się pozytywnie z neurotycznością, zaś skromność wiąże się pozytywnie z ugodowością. Uzyskane wyniki stanowią empiryczną przesłankę dla zintegrowania nieśmiałości i skromności w jednym modelu teoretycznym zahamowania społecznego oraz wskazują, iż podobieństw między obydwoma tymi konstruktami należy się przede wszystkim doszukiwać w komponencie motywacyjno-behawioralnym.

Krok trzeci niniejszej pracy miał charakter teoretyczny. Zintegrowano w nim wcześniej opisane wyniki biorąc pod uwagę dotychczasowe wyzwania i trudności towarzyszące konceptualizacji zahamowania społecznego. Zaproponowano interpretowanie tego zjawiska jako złożonej dyspozycji psychospołecznej o dwojakiej naturze – uwzględniającej zarówno

nieśmiałość, jak i skromność – w ramach skonstruowanego *Dualnego Modelu Zahamowania Społecznego*. Aby uzasadnić proponowaną koncepcję, wykorzystano KMMO, który posłużył jako matryca, na której precyzyjnie zlokalizowano zrekonceptualizowane konstrukty nieśmiałości i skromności. Poprzez uzupełniającą metaanalizę (Buecker, Maes, Denissen, Luhmann, 2020) związków nieśmiałości i skromności z cechami osobowości Wielkiej Piątki skonfrontowano propozycję teoretyczną z istniejącymi ustaleniami empirycznymi. Wyniki korespondują z hipotetycznym umiejscowieniem nieśmiałości i skromności w przestrzeni KMMO, tj. odpowiednio między Betą-Minus/Pasywnością a Gammą-Minus/Dysharmonią oraz między Betą-Minus/Pasywnością a Delta-Plus/Powściągliwością. Na koniec nakreślono teoretyczne granice zahamowania społecznego (nieśmiałości i skromności) wyznaczone przez konstrukty *upokorzenia/podatności na krzywdę* oraz *pokory*, które są tylko peryferyjnie związane z zahamowaniem społecznym i wydają się być pochodnymi odmiennych zjawisk społecznych, mianowicie *antagonizmu społecznego* oraz *inkluzji społecznej*.

Nowatorski charakter prezentowanych badań polega przede wszystkim na konstrukcji nowego modelu zahamowania społecznego, który zasadniczo zachowuje interpretację tego zjawiska jako utrudniającego funkcjonowanie społeczne, ale precyzyjnie wskazuje także na jego bardziej adaptacyjne oblicze (tj. skromność). W dalszej perspektywie może mieć to istotne implikacje praktyczne w kontekście pomocy osobom społecznie zahamowanym (nieśmiałym), dla których kierunkiem poprawy jakości relacji społecznych i osobistego dobrostanu może być nie tylko budowa większej pewności siebie czy poczucia własnej wartości, ale także dążenie do społecznej inkluzji poprzez pobudzanie motywacji prospołecznej.

Słowa kluczowe: *zahamowanie społeczne; nieśmiałość; skromność; cechy osobowości*

Summary of the doctoral dissertation entitled
Social inhibition: Structure and consequences

Currently, social inhibition is treated synonymously and interchangeably with shyness (cf. Poole, Tang, & Schmidt, 2018). Both constructs share one definition of a temperamentally conditioned personality trait manifested by inhibition and discomfort in social situations, especially those with unfamiliar context (Asendorpf, 1990; Cheek & Buss, 1981; Poole et al. 2018). On the other hand, the literature sometimes mentions two types of shyness, differentiated either theoretically or empirically (Buss, 1986; Gough & Thorne, 1986; Schmidt & Poole, 2019; Xu, Farver, Yu, & Zhang, 2009). The first reflects a common understanding of this trait based on an innate fear of the unknown. The second type of shyness is based on a completely different motivation related to the internalisation of socio-cultural norms and the individual's ability to self-regulate. On this basis, it is assumed that social inhibition is manifested not only by shy people, but also by people who "act in a reserved, modest, unassuming way in the presence of others, without signs of fear or anxiety" (Asendorpf, 2010, p. 161).

The aim of this dissertation is to analyse the structure (both internal of this construct and the location of the construct in a broader structural model of personality) and the consequences of social inhibition in terms of a complex and internally diverse personality construct. Research work – both on the theoretical and empirical level – was carried out on the basis of the model of five personality traits, known as the Big Five (Costa & McCrae, 1992; Goldberg, 1999), but also in the broader perspective of the Circumplex of Personality Metatraits Model (CPM; Strus, Cieciuch, & Rowiński, 2014; Strus & Cieciuch, 2017). As a result of the conducted research, social inhibition was reconceptualized and defined as a construct with a dual structure, having two related but separate faces: (1) more neurotic and dysfunctional, for which shyness was assumed, and (2) more agreeable and adaptive, which corresponds to the

second type of shyness, and which has finally been identified in this work with modesty. The work consists of three steps implemented in a series of three articles, the subject of which was: (1) the analysis of the relations of shyness with the Big Five personality traits and its consequences in terms of social functioning; (2) analysis of the relations of shyness and modesty as well as their differences and similarities in the context of the Big Five personality traits; (3) presentation of the theoretical model synthesising the research on social inhibition, shyness and modesty to date, and setting it and justifying it in the broader context of personality psychology. The work consists of two studies published in two separate articles and a comprehensive theoretical proposal for the conceptualisation of social inhibition as a dual nature phenomenon in *Studia Psychologica: Theoria et Praxis*.

Study 1, published in the *Journal of Research in Personality*, focuses on: (1) describing shyness within the Big Five and (2) identifying and assessing its potential consequences in the formation of peer relationships. Based on the linear regression analysis extended to the regularization method (Costantini et al., 2015; Zou, 2006), it has been shown that shyness is most strongly associated with extraversion (negatively) and neuroticism (positively). Moreover, shyness and extraversion obtained the highest centrality coefficient in the model, which indicates a significant rank of this relation. On the other hand, on the basis of the analysis of social networks using exponential random graph models (Lusher, Koskinen, & Robins, 2013; Snijders, Pattison, Robins, & Handcock, 2006), it has been shown that in the social network, shy individuals are neither particularly liked nor disliked by their peers, however, they show significantly fewer outgoing relationships. Shyness can therefore be considered a personality trait of a potentially maladaptive nature and hindering functioning in a social group and establishing relationships with others (Asendorpf, 1990; Cheek & Krasnoperova, 1999; Rubin, Coplan, & Bowker, 2009).

Study 2, published in *Personality and Individual Differences*, focuses on: (1) an analysis of the mutual relationship of shyness and modesty, and (2) the description and differentiation of both of these constructs within the Big Five model. The evaluation of the scatterplots and the correlation analysis showed a positive relationship between shyness and modesty. As a result of linear regression analysis, it was shown that both shyness and modesty are negatively associated with extraversion, and this is the strongest relationship among all of the Big Five traits. At the same time, shyness and modesty are varied through different relationships with neuroticism and agreeableness. Shyness is positively associated with neuroticism, while modesty is positively associated with agreeableness. The obtained results constitute an empirical premise for integrating shyness and modesty in one theoretical model of social inhibition, and indicate that the similarities between the two constructs should be found primarily in the motivational-behavioural component.

The third step of this work was theoretical. In this step, the previously described results were integrated, taking into account the challenges and difficulties associated with the conceptualisation of social inhibition to date. It has been proposed to interpret this phenomenon as a complex psychosocial disposition of a dual nature – taking into account both shyness and modesty – within the constructed *Dual Social Inhibition Model*. To justify the proposed concept, the CPM was used, which served as a matrix on which the reconceptualised constructs of shyness and modesty were precisely located. Through a complementary meta-analysis (Buecker, Maes, Denissen, & Luhmann, 2020) of the relations of shyness and modesty with the Big Five personality traits, the theoretical proposal was confronted with the existing empirical findings. The results correspond to the hypothetical location of shyness and modesty in the CPM space, i.e., between Beta-Minus/Passiveness and Gamma-Minus/Disharmony, and between Beta-Minus/Passiveness and Delta-Plus/Self-Restraint, respectively. Finally, the theoretical boundaries of social inhibition (shyness and modesty) are delineated by the

constructs of *humiliation/harm-proneness* and *humility* that are only peripherally related to social inhibition and seem to be derived from different social phenomena, namely *social antagonism* and *social inclusion*.

The innovative nature of the presented research consists primarily in the construction of a new model of social inhibition, which essentially preserves the interpretation of this phenomenon as impeding social functioning, but also precisely indicates its more adaptive face (i.e., modesty). In the longer term, this may have significant practical implications in the context of helping socially inhibited (shy) individuals, for whom the direction of improving the quality of social relations and personal well-being may be not only building greater self-confidence or self-esteem, but also striving for social inclusion by stimulating pro-social motivation.

Keywords: *social inhibition; shyness; modesty; personality traits*